

Waar sturen we de Afghanen naar terug?

Blogartikel op [Oxfam Novib blog](#)

29 juni 2017

Collega Jorrit Kamminga werkt inmiddels ruim 10 jaar in [Afghanistan](#). Hij luidt de noodklok over de onhoudbare situatie in het door geweld geteisterde land, waar Europa uitgeprocedeerde asielzoeker naar terugstuurt. Het [‘Joint Way Forward’](#) akkoord dat de Europese Unie in oktober 2016 sloot met Afghanistan is omstreden. Jorrit: “We zien niet waar we Afghanen eigenlijk naar terugsturen.”

Waarom het akkoord omstreden is

Jorrit: “Het akkoord over het terugsturen van vluchtelingen naar Afghanistan werd gesloten zonder inbreng van het Afghaanse maatschappelijk middenveld of het Europese Parlement. Ook de regels van [het Verdrag van Lissabon](#) werden genegeerd. Het leek voor Afghanistan bovendien bijna onmogelijk om niet in te stemmen met dit akkoord, gezien de grote afhankelijkheid van Europese steun. Moedwillig of niet, ontwikkelingshulp dreigt ingezet te worden om samenwerking af te dwingen.”

Maar de belangrijkste reden waarom het akkoord omstreden is, is de onjuiste aanname waarop dit akkoord is gebaseerd: **Afghanistan zou een veilig land zijn om naar terug te keren.**

Zo veilig is Afghanistan

Jorrit is op dit moment betrokken bij onderzoek naar de situatie van Afghaanse vluchtelingen en migranten die terugkeren naar Afghanistan. Hij zag er de veiligheidssituatie de afgelopen jaren enorm zien verslechteren. “Het afgelopen jaar was een voorlopig dieptepunt. 3.498 mensen kwamen om en bijna 8.000 mensen raakten gewond als gevolg van geweld. En het aantal slachtoffers dit jaar is in de eerste vijf maanden al met ruim 50 procent gestegen ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Er is steeds meer instabiliteit en onveiligheid.”

Afghanistan, land van machtsstrijd en geweld

Naast groepen als de Talibaan, al Qaeda en het Haqqani-netwerk is nu ook de Islamitische Staat (IS) in Afghanistan actief. De gewelddadige machtsstrijd wordt niet alleen gevoerd tussen deze verschillende groepen en de overheid. Steden en burgerbevolking zijn aanhoudend het doel van (zelfmoord)aanlagen en geweld, met veel slachtoffers en een groeiende angst als gevolg.

De vrede in Afghanistan lijkt ver weg

“Onveiligheid is meer dan een rij aanslagen,” zegt Jorrit, “Het is ook een gevoel. [Mensen in Afghanistan zijn steeds pessimistischer over hun veiligheid](#). Bovendien maken Afghanen zich

veel zorgen over corruptie en werkloosheid.” Omdat er nog steeds geen officieel vredesproces is met de Talibaan, lijkt een politieke oplossing voor de onveilige situatie ver weg.

Wie vangt teruggekeerde Afghanen op?

“Terwijl veel Afghanen het land ontvluchten uit angst voor geweld, keren uitgeprocedeerde asielzoekers juist terug naar Afghanistan. Maar door de grote aantallen Afghanen die worden teruggestuurd, wordt Afghanistan geconfronteerd met nieuwe problemen.” Vorig jaar keerden bijna een miljoen Afghanen terug naar hun land. Velen van hen worden opgevangen door familie. De VN-Vluchtelingenorganisatie en de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) helpen bij de opvang van terugkerende vluchtelingen. “De Afghaanse regering kan de terugkerende Afghanen alleen opvangen met ondersteuning van buitenaf.”

Nóg een gevaarlijke trend

[Recent onderzoek van Oxfam](#) laat een ander groeiend probleem zien. Het gemiddelde maandinkomen van ontheemden en terugkerende Afghanen is in een jaar tijd gedaald met 35 tot 40 procent, terwijl de huurprijzen juist stegen met 25 tot 30 procent. Jorrit: “De verwachting is dat deze trend wordt versterkt als er dit jaar meer vluchtelingen terugkomen uit Pakistan en meer Afghaanse families binnenslands op de vlucht slaan voor het aanhoudende geweld.” Dat betekent: nog minder loon voor Afghanen, terwijl de huren onbetaalbaar worden.

Spanningen zullen waarschijnlijk toenemen

“De solidariteit onder Afghanen en de sterke familiebanden zorgen ervoor dat er tot nu toe nog geen grote onrust is ontstaan,” zegt Jorrit, “Maar de kans is groot dat spanningen toenemen als de inkomens en huurprijzen verder onder druk komen te staan. Bovendien zorgt het aanhoudende geweld voor angst en onzekerheid.” De huidige situatie zou door verschillende groepen uitgebuit kunnen worden om steun te krijgen of om ontevredenheid en verdeeldheid te zaaien.

Stuur Afghanen pas terug als een menswaardige en veilige terugkeer echt mogelijk is

Jorrit: “Afghanistan wordt ook wel aangeduid als ‘fragiel land’. Dat is een behoorlijk eufemisme.” Er is een duidelijke grens aan het absorptievermogen van Afghanistan om ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen op te vangen. De veiligheidssituatie verslechtert en er is geen politieke oplossing in het vooruitzicht. Nederland en de Europese Unie moeten goed nadenken over de uitvoering van de *Joint Way Forward*. Die ‘menswaardige en veilige terugkeer’ van Afghaanse uitgeprocedeerde asielzoekers is op dit moment absoluut niet realistisch.

Jorrit Kamminga werkt sinds 2005 in Afghanistan. Hij is strategisch beleidsadviseur voor Oxfam Novib.